

**حقوق اقلیت‌های دینی در قوانین
استخدامی جمهوری اسلامی ایران**
(در پرتو اسناد بین‌المللی)

مؤلف: سجاد احرامی

(عضو هیئت علمی دانشگاه پیام‌نور)

انتشارات ابن سکیت

سرشناسه	: احرامی، سجاد، ۱۳۴۸ -، گردآورنده
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق اقلیتهای دینی در قوانین استخدامی جمهوری اسلامی ایران در پرتو اسناد بین‌المللی / مولف سجاد احرامی.
مشخصات نشر	: کرج: انتشارات ابن‌سکیت، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۸ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: 978-600-95260-9-3: ریا: ۹۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اقلیت‌های دینی -- ایران -- حقوق مدنی
موضوع	: Religious minorities -- Civil rights -- Iran
موضوع	: اقلیت‌های دینی -- حقوق مدنی
موضوع	: Religious minorities -- Civil rights
موضوع	: اقلیت‌های دینی -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران
موضوع	: Religious minorities -- Legal status, laws, etc -- Iran
موضوع	: استخدام دولتی
موضوع	: Civil service
رده بندی کخ	: ۱۳۹۵ الف۷الف۳ / ۲۴۶۷KMH
رده بندی دیویی	: ۵۵۰۸۷۲/۲۴۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۳۸۸۵

دوست عزیز، هرگونه کسب درآمد از دسترنج دیگران، تکثیر کتاب بدون اجازه از ناشر و فروش آن، کاری نادرست و نامشروع است. موجب رواج بی‌اعتمادی و بروز پیامدهای ناگوار در زندگی و محیطی ناسالم برای خود و فرزندانمان می‌گردد...

پست الکترونیکی

chapegandi@gmail.com

حقوق اقلیت‌های دینی در قوانین استخدامی جمهوری اسلامی ایران (در پرتو اسناد بین‌المللی)

مولف: سجاد احرامی

ناشر: ابن سکیت

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰

تعداد صفحات: ۱۰۸ صفحه

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۲۶۰-۹-۳

مرکز چاپ و نشر: کرج، میدان نبوت، برج سفید، طبقه سوم، واحد ۶

تلفن: ۰۲۶۳۲۵۴۵۳۸۰

همراه: ۰۹۲۱۰۳۶۴۶۱۰

فهرست عناوین

- ۱ ..... چکیده
- ۲ ..... مقدمه

فصل اول: کلیات

- ۴ ..... بخش اول: واژه شناسی
- ۴ ..... مبحث اول: واژه ادبیت
- ۵ ..... گفتار اول: تعریف و معیار تشخیص اقلیت
- ۷ ..... گفتار دوم: معیارهای تشخیص اقلیت
- ۷ ..... بند اول: معیار کمیت
- ۷ ..... بند دوم: عدم حاکمیت
- ۷ ..... بند سوم: ویژگیهای خاص
- ۸ ..... بند چهارم: عناصر روانی
- ۸ ..... گفتار سوم: حقوق اقلیتهای دینی در دارالاسلام
- ۱۰ ..... گفتار چهارم: اقلیتهای در فقه اسلامی
- ۱۰ ..... بند اول: ملاک و معیار عضویت در جامعه اسلامی
- مبحث دوم: همزیستی و رفتار مسالمت‌آمیز مسلمانان با اهل ذمه از دیدگاه دانشمندان غیرمسلمان
- ۱۳ ..... و مستشرقین
- ۱۴ ..... گفتار اول: مناصب حکومتی و دولتی مهم اقلیتهای دینی در حکومت اسلامی
- ۱۵ ..... مشاغل و مناصب مهم اهل ذمه در دوران اسلامی:

- گفتار دوم: ممنوعیت واگذاری برخی از مناصب حکومتی به اقلیتهای دینی ۱۷
- گفتار سوم: نگاهی به عملکردهای جوامع اسلامی در مورد حقوق اقلیتها ۱۹
- بند اول: اولین تفاهم نامه بین ادیان ۱۹
- بند دوم: تسامح دینی ۲۰
- بند سوم: برخورد با غیرمسلمانان براساس رافت و عدالت اسلامی ۲۰
- بند چهارم: دین شاسی تطبیقی ابتکار مسلمانان ۲۱
- مبحث سوم: نسبت جهانی حقوق بشر و آثار حقوقی آن ۲۱
- گفتار اول: منطق های شان حقوق بشر ۲۲
- بند اول: منطق های شدن اروپایو حقوق بشر ۲۳
- بند دوم: منطق های شدن آمریکایی حقوق بشر ۲۳
- بند سوم: منطق های شدن آمریکایی حقوق بشر ۲۴
- بند چهارم: اعلامیه اسلامی حقوق بشر ۲۴
- بند پنجم: نگرش تحلیلی بعثت حقوق بشر ۲۴
- گفتار دوم: سیر تحول حقوق بشر در ایران ۲۵
- گفتار سوم: انقلاب مشروطیت و نهضت آزادی خواهی ۲۵
- گفتار چهارم: انقلاب اسلامی و دستاوردهای حقوق بشر آن ۲۷
- مبحث چهارم: نظام حمایتی از حقوق اقلیتها در حقوق بین الملل ۲۸
- گفتار اول: تعریف اقلیتها در حقوق بین الملل ۲۸
- بند اول: معیار تعیین کننده اقلیت ۲۹

- بند دوم: صفات مشخصه اقلیت ۳۰
- بند سوم: عناصر روانی ۳۰
- بند چهارم: تعریف اقلیتهای مذهبی ۳۰
- گفتار دوم: اسناد بین المللی حقوق بشر ۳۱
- بخش دوم: جهانی شدن نظام حمایت از اقلیتها ۳۲
- مبحث اول: برابر. حقوق اقلیتها با اکثریت منع تبعیض و حمایت از آنان ۳۳
- اسناد و مقررات سازمان ملل در مورد تبعیض (قطعنامه ۱۹۰۴ در نوامبر ۱۹۶۳ در مجمع عمومی سازمان ملل) ۳۵
- مبحث دوم: نفی تبعیض در بوق و اراده‌ای فردی و اجتماعی ۳۷
- گفتار اول: تساوی در مقابل قانون ۳۷
- گفتار دوم: حق کار و مساوات در شرایط کار ۳۸
- گفتار سوم: برابری از لحاظ اشتغال به مشاغل دولتی ۳۹
- مبحث سوم: حقوق اساسی افراد ۴۰
- گفتار اول: حقوق اجتماعی اقتصادی ۴۰
- بند اول: حق داشتن یک کار مفید و مولد ۴۰
- بند دوم: انتخاب آزادانه کار و شغل ۴۱
- بند سوم: آزادی کسب و کار و صنعت و بازرگانی ۴۱
- گفتار دوم: آزادی کار و شغل ۴۱
- گفتار سوم: حق کار کردن ۴۳
- مبحث چهارم: نظام ویژه حمایت از اقلیتها در پرتو اعلامیه ۱۹۹۲ مجمع عمومی سازمان ملل ۴۳

- گفتار اول: نظام حمایت از اقلیتها ۴۴
- گفتار دوم: محدودیت حمایت بین المللی از حقوق اقلیتها ۴۵
- بند اول: حق اساسی دولتها ۴۵
- بند دوم: قوانین داخلی ۴۶
- گفتار سوم: ایرادات اساسی نظام حمایتی ناشی از اعلامیه ۱۹۹۲ ..... ۴۷
- گفتار چهارم: عملیة نظام حقوقی در مورد حقوق اقلیتهای مذهبی ۴۸
- گفتار پنجم: عملکرد جوامع اسلامی ۴۹
- دوره اول: زمان ظهور اسلام و دوران پیامبر اکرم (ص) ۴۹
- دوره دوم: عملکرد دوران جلفا و ادریسیان ۴۹
- دوره سوم: دوران جدید و کشورهای مستقلا ۴۹
- گفتار ششم: عملکرد دوگانه کشورها در تصویب اعلامیه بین المللی ۵۰
- گفتار هفتم: حل تعارض بین تعهدات بین المللی و التزام به مذهب اسلامی در مورد حقوق اقلیتها ۵۲
- مبحث پنجم: موانع گسترش حقوق اقلیتها ۵۴
- گفتار دوم: قوانین داخلی کشورها ۵۵
- گفتار سوم: مشخص نبودن میزان تعهد دولتها در حمایت از اقلیتها و ضمانت اجرای آن ۵۶
- گفتار چهارم: محدودیتهای بین المللی و ابهام در تعهدات کشورها ۵۷
- بند اول: تعهدات بین المللی دولتها نسبت به اقلیتها ۵۷
- بند دوم: تعهدات ایران نسبت به اقلیتها ۵۸

فصل دوم: مقررات استخدامی اقلیتها در قوانین جمهوری اسلامی ایران

- ۶۱ ..... بخش اول: حقوق اقلیتها در قوانین موضوعه ایران
- ۶۳ ..... مبحث اول: قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۴۵
- ۶۴ ..... مبحث دوم: سیاستگذاری اشتغال و برنامه سوم و چهارم و پنجم توسعه
- ۶۷ ..... مبحث سوم: قانون مدیریت خدمات کشوری
- ۶۸ ..... مبحث چهارم: برابری حقوق اقلیتها در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- ۷۱ ..... گفتار اول: قانون اساسی به عنوان میثاق ملی
- ۷۲ ..... بند اول: حقوق غیرمسلمانان غیررسمی در قانون اساسی
- ۷۳ ..... بند دوم: محدوده حقوق غیرمسلمانان غیررسمی
- ۷۳ ..... گفتار دوم: تطبیق دو نظام حقوق اسلامی و قوانین بینالمللی در مورد حقوق استخدامی و اشتغال اقلیتها
- ۷۳ ..... بند اول: تساوی در برابر قانون
- ۷۵ ..... گفتار چهارم: اقلیتهای غیررسمی در قانون اساسی
- ۷۷ ..... بند اول: حق شرایط کار و مساوات اقلیت های رسمی
- ۷۸ ..... بند دوم: برخی از مشاغل و مناصب که اقلیتهای دینی از تصدی آن مبرا هستند
- ۸۱ ..... بخش دوم: اقلیتهای غیررسمی شناخته نشده
- ۸۱ ..... مبحث اول: بهائیان
- ۸۲ ..... گفتار دوم: منداییان
- ۸۴ ..... مبحث دوم: اقلیتهای مسلمان
- ۸۴ ..... گفتار اول: بعضی از سنی ها

۸۵	..... گفتار دوم: اهل حق
۸۶	..... گفتار سوم: رویکرد دیوان عدالت اداری در حقوق استخدامی اقلیتها
۸۸	..... مبحث سوم: سازمان بین المللی کار ILO
۸۸	..... کلیات
۸۹	..... گفتار اول: ضمانت اجرای مقاله نامه های سازمان بین المللی کار
۹۰	..... گفتار دوم: ایران و سازمان بین المللی کار
۹۱	..... گفتار سوم: مقاله نامه های سازمان بین المللی کار ILO
۹۱	..... بند اول: مقاله نامه ۱۱۱
۹۲	..... بند دوم- مقاله نامه شماره ۱۲۲
۹۳	..... مبحث چهارم: تبعیض براساس نژاد، رنگ و ... انند اینها
۹۴	..... اعلامیه جهانی حقوق بشر سازمان ملل متحد: ...
۹۴	..... دیدگاههای امام خمینی (ره) در ارتباط با حقوق اقلیتهای دینی ابا
۹۵	..... تحلیل موضوعی از وضعیت اقلیتها در قانون اساسی ج.ا.ا :
۹۹	..... نتیجه گیری:
۱۰۱	..... پی نوشت:
۱۰۵	..... منابع و مأخذ

چکیده

اقلیت‌های دینی شناخته شده در جمهوری اسلامی ایران منحصرأ عبارتند از: (کلیمیان، مسیحیان، زرتشتیان) که از اغلب حقوق و آزادی‌های اتباع ایرانی برخوردارند. علاوه بر آن از امتیازات ویژه نظیر حق کار، انتخاب شغل، کسب، تجارت، استخدام و ... و برابری در مقابل قانون بر تمام اتباع کشور دارا می‌باشند.

اگرچه اصل دین اسلام ریشه در برابری و مساوات بین اقشار مختلف جامعه و عدم ارجحیت یکم بر دیگری است مگر به موجب تقوی.

در راجع این موارد استثناء بر اصل تساوی کلیه افراد در بهره‌برداری از حقوق مساوی در استخدام گزینایی و آشنایی بدون محدودیت به شغل مناسب همان‌طوریکه در ماده ۱۳ اعلامیه اسلامی حقوق بشر ذکر شده است در مورد تضمین کار برای کسی که قادر به انجام آن است و یا ماده ۲۳ اعلامیه جهانی حقوق بشر انتخاب آزادانه و حق هر کس برای انجام کار را اشاره کرده یا ماده ۲۴ قانون کار در انتخاب شغل و منع اجبار افراد به کار معین یا مقوله‌نامه ۱۱۱ در مورد تبعیض در استخدام، اشتغال و مقوله‌نامه ۱۲۲ مربوط به سیاست اشتغال از طرف ILO آمده است و لایحه مدیریت خدمات کشوری می‌توان تفاوت و تبعیض در استخدام را از میان بردارد.

قانون اساسی ج.ا.ا توجه خاصی به اقلیت‌ها، رسمی نموده و برای آنها نسبت به اقلیت‌های غیررسمی امتیازات زیادی را قائل شده است. دایره‌های غیررسمی از حق اشتغال و استخدام محرومند. نمی‌توانند در رشته مورد علاقه خود تحصیل کنند. فقط به دیپلم بسنده می‌کنند. همسویی قوانین ایران با مقررات بین‌المللی می‌تواند ضامن بهتر شدن اوضاع اقلیت‌ها گردد تا با بهره‌مندی از تساوی در برابر قانون و مقررات استخدام و اشتغال به کار آنها روزبه‌روز بیشتر شود و باعث رونق اقتصادی و رسیدن به اصل شایسته‌سالاری که امروزه دغدغه اکثریت ملت، بویژه اقلیت‌هاست، گردد. چون قانون اساسی ما از شرع مقدس اقتباس شده. برخی از مناصب‌های حکومتی و مشاغل را اقلیت‌ها نمی‌توانند داشته باشند. چون شرط اساسی آن تدین به اسلام و انقلاب اسلامی ذکر شده است. و این با روح تساوی و حقوق بشر منافات دارد.

مقدمه

مسأله اقلیت‌ها و تأمین حقوق مشروع آنها از زمان‌های قدیم در تاریخ سیاسی جهان به صورت مشکل بین‌المللی مطرح و مورد نظر و بررسی قرار گرفته است و عنوان اقلیت، نظر به اختلاف سیستم سیاسی هر کشوری مفهوم خاصی به خود گرفت. با توجه به اینکه در مقررات و قوانین اسلامی تابعیت براساس مذهب نهاده شده است، هر فرد یا گروه مذهبی می‌تواند با انعقاد پیمان و قرارداد به گروه امت اسلامی بپیوندد. موضوع اقلیت‌های دینی در ایران برغم برائیت بسیاری از مسائل سیاسی و اجتماعی و تبلیغات بین‌المللی طی چند سال گذشته کمتر مورد توجه محققین رشته‌های مختلف قرار گرفته است. اقلیت‌های دینی رسمی که در قانون اساسی احصاء شده‌اند هر یک دارای سوابق طولانی سکونت در سرزمین ایران هستند.

طبق منابع اسلامی تنها سه اقلیت کلیمی، مسیحی و زرتشتی از امتیازات مربوط به اهل کتاب برخوردارند و علی‌رغم تبار آشکار که دین اسلام بین مسلمین و پیروان اهل کتاب قائل شده، این گروه در مقایسه با ادیان غیر اهل کتاب از موقعیت بسیار بهتری برخوردارند. در حقوق ایران، پیش از انقلاب ۱۳۵۷ و تأویب قانون اساسی ج.ا.ا براساس شرع اسلام و مذهب شیعه که مذهب رسمی شناخته شده بود و طبق عرف و رویه جاری قرون گذشته پیروان سه دین الهی، یهود، مسیحیت، زرتشت به سوازه اقلیت‌های دینی شناخته می‌شدند و تحت عنوان ملل متنوعه در مجلس شورای ملی سابق دارای نمایندگی بودند. پس از انقلاب اسلامی برابر اصل ۱۳ قانون اساسی مشخصاً و تصریحاً اقلیت‌های دینی به‌گانه مذکور مورد شناسایی قرار گرفتند. بدیهی است علی‌رغم تمامی امتیازات قانونی اعطای شده به اقلیت‌های دینی در جمهوری اسلامی ایران نه تنها آنها از وضع قوانین تبعیض‌آمیز ناخرسندند. بخصوص در مورد استخدام در مراکز دولتی، عمومی و مراحل گزینش.